

Om anafylaktisk chock

Anafylaktisk reaktion

En anafylaktisk reaktion (anafylaxi) är en livshotande överkänslighetsreaktion som påverkar flera organ i kroppen. Vid svårare reaktioner med blodtrycksfall och grumlat eller förlorat medvetande talar man om en anafylaktisk chock eller allergichock. Snabbt insatt behandling är viktig och adrenalin är förstahandsmedicin. Allergiker som riskerar att få en allergichock bör vara utrustade med en adrenalinpenna för egeninjektion.

Vanliga orsaker

- Mat som jordnötter, nötter, sesamfrö, fisk, skaldjur, soja, ägg och mejeriprodukter
- Bi- och getingstick
- Latex
- Penicillin och vissa andra läkemedel

Hos vissa personer kan ansträngning utlösa reaktioner – enbart eller i kombination med andra faktorer som t.ex. födoämnen eller läkemedel. Även köld kan utlösa en anafylaktisk chock. I sällsynta fall kan en reaktion uppstå utan påvisbar orsak.

Vem löper den största risken?

Den som har fått en svår anafylaktisk reaktion – oavsett orsak – riskerar att även i framtiden få en allvarlig reaktion. Har du haft en allvarlig anafylaktisk reaktion bör du kontakta läkare för en utredning. Läkaren ger dig nödvändig information och skriver eventuellt ut läkemedel som du bör ha till hands.

Om reaktionen beror på jordnötter, nötter, skaldjur eller fisk ska den inte ignoreras även om den är lindrig. Särskilt viktigt är detta vid reaktion på grund av jordnötsallergi. Detta gäller också för vissa läkemedel, insektsstick eller latex (naturgummi).

Vanliga symtom är något eller några av följande:

- Klåda, särskilt under fötter, i handflator eller hårbotten
- Stickande känsla i munnen
- Svullnad i mun och svalg, svullna läppar och ögon
- Klåda, rodnad eller nässelutslag var som helst på kroppen
- Yrsel, ångest, kallsvett
- Magsmärtor, illamående och kräkning
- Hjärtpåverkan
- Andnöd eller astmasymtom
- Plötslig svaghet, blodtrycksfall, svimning
- Grumlat eller förlorat medvetande

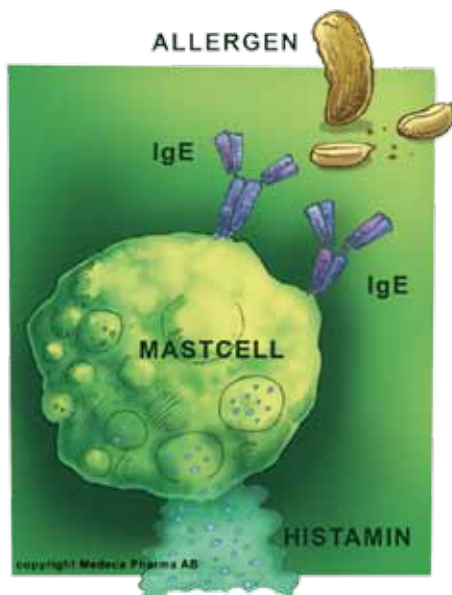
Lindriga symtom kan vara nässelutslag, stickningar i munnen och klåda men i övrigt mår man bra. Detta är inte allvarligt i sig och kan behandlas med antihistaminer. Om symtomen förvärras med tiden ska du kontakta läkare. Det kan hända att en lindrig anafylaktisk reaktion går över för att efter några timmar återkomma som en allvarligare reaktion.

Vid starkare reaktioner kan läpparna svälla upp och ögonen svälla igen. Yrsel, illamående och kräkningar kan uppträda. I värsta fall kan svårigheter att andas och svälja förekomma, hjärtverksamheten och medvetandet påverkas och en anafylaktisk chock kan utvecklas. Chocken kan komma inom minuter men kan ibland fördröjas i några timmar.

- Du får svårt att andas
- Mun och svalg svullnar
- Du känner en plötslig svaghet
- Du känner en stadig försämring

Alla dessa symtom är kritiska. Följ läkarens råd. Har du en adrenalinpenna – injicera adrenalin omedelbart. Var inte rädd att ta din adrenalinpenna, den kan rädda ditt liv. Ring därefter 112 och beställ ambulans eller be någon annan göra det.

Vad händer vid en an

En anafylaktisk chock orsakas av plötsligt frisläppande av substanser från cellerna ut i blodet och vävnaderna. De frisläppta substanserna, främst histamin, påverkar blodkärlen och orsakar svullnad i mun och svalg. Blodtrycket faller och buksmärter kan uppstå. Yrsel, svimning och chock kan följa.

Behandling

En anafylaktisk chock behandlas med:

- adrenalin
- antihistamin
- kortison

Om din läkare har förskrivit en adrenalinpenna – injicera adrenalin omedelbart.

Ta i andra hand antihistamintabletter och kortisonabletter, som minskar risken för senare reaktioner.

Vissa allergier, t.ex. allergi mot insektsbett kan behandlas med immunterapi (vaccinering). Tala med din läkare om det kan vara aktuellt i ditt fall.

Hur verkar adrenalin?

Vid anafylaktisk reaktion vidgas bl.a. blodkärlen så att blodvätska läcker ut i vävnaderna och ger svullnad samtidigt som blodtrycket sjunker. Dessutom dras luftrören samman vilket kan ge andningsbesvär. Adrenalinet drar snabbt ihop blodkärlen, slappnar av glatt muskulatur vilket förbättrar andningen, stimulerar hjärtat och förhindrar fortsatt uppsvällning i ansiktet och av läpparna.

afylaktisk chock

Hur undviker du reaktioner?

Att undvika det man inte tål är den bästa behandlingen. Det är många saker du kan göra.

Om du är matallergiker:

- Var försiktig och vaksam. Ta för vana att läsa innehållsförteckningarna. Var extra försiktig med lösgodis och konditorivaror som saknar innehållsdeklaration. De kan innehålla jordnötter, nötter eller mandel.
- Be att få detaljerad information i butiker eller från tillverkare, särskilt av namn du inte känner till. Om du är osäker, låt bli att äta det du undrar över.
- Var särskilt vaksam när du äter ute. Be om exakt information om vad maten innehåller. Tala om vad du inte kan äta om det är nödvändigt. Om du inte är nöjd med ett svar, chansa inte utan välj något annat som du är helt säker på.
- Var uppmärksam på förorenad köksutrustning t.ex. att samma köksredskap används till flera maträtter.
- Nötter används ofta i orientalisk mat – det är bäst att undvika mat där du inte har full kontroll på tillagningen.
- Exempel på annan mat som kan vara farlig: Pesto innehåller nötter, marsipan innehåller mandlar, nougat är en nötprodukt.
- Undvik bufféer.

Om du är allergisk mot bin och getingar:

- Täck över matvaror och var försiktig när du äter och dricker utomhus.
- Ha inte doftande, färgglada blommor och övermogen frukt nära en uteplats.
- Slå inte efter bin och getingar och döda dem inte. Döda bin och getingar kan utsöndra lukter som göra att andra getingar eller bin kommer och attackerar.
- Om du blir stucken av ett honungsbi, ta bort gadden omedelbart. Ett snabbt skrap med nageln tar bort gadden och gift-säcken. Undvik att klämma giftsäcken – detta tvingar giftet från säcken genom gadden och in i huden.
- Använd inte fladdrande kläder med starka färger och använd inte parfymers eller annat som luktar starkt.
- Gå inte barfota utomhus.
- Var försiktig på ställen där det kan finnas bon.

Så förbereder du dig

Det är viktigt att veta vilka åtgärder som ska vidtas innan en akut situation inträffar. För säkra dig om att du förstår läkarens instruktioner. Har du en adrenalinpenna – läs då igenom användaranvisningarna noggrant så att du vet hur du ska göra injektionen.

Om du är tveksam eller rädd för att använda din adrenalinpenna så kontakta din läkare och be om att få göra en provinjektion på läkarmottagningen.

Berätta för dina vänner och arbetskamrater att du riskerar att få en svår allergisk reaktion. Har du en adrenalinpenna så visa var den finns och hur den fungerar. Om det gäller skolbarn ska läraren informeras.

Bär alltid de läkemedel med dig som läkaren ordinerat för akutsituationer när det finns risk för att du kan bli utsatt för allergen som kan ge dig en allvarlig reaktion.

När du får en anafylaktisk chock

- Underskatta inte en allvarlig anafylaktisk reaktion. Använd adrenalinpennan vid behov enligt läkarens ordination. Hellre en gång för mycket. Den kan rädda ditt liv. Ligg ner med benen högt.
- Ring eller be någon annan ringa 112. Ge följande information: "Detta är akut, förmodad allergichock". Lämna namn och adress dit ambulansen ska åka samt telefonnummer dit ambulanspersonalen kan ringa.
- Det är bra om någon väntar utanför bostaden för att visa vägen för ambulanspersonalen. Är du ensam i bostaden, lås upp ytterdörren.
- Svara på frågor från ambulanspersonal eller läkare och tala om vilka läkemedel som du har tagit och vad som har gjorts.
- Ta antihistamin- och kortisonpiller om sådana ordinerats. Dessa piller är inte akutmedicin och påverkar inte akutförloppet. Antihistaminpiller lindrar nässelutslag, klåda och irritation. Kortisonpiller minskar risken för senreaktioner. Inhalera astmamedicin om du får astma.
- Om ingen förbättring har skett efter 10-15 minuter och ambulansen inte har kommit kan ytterligare en adrenalininjektion göras.

Lär dig mer om anafylaktisk chock
och allergier på www.medeca.se